

Eesti rahvastikupoliitika kavand

A. MÕISTED:

Rahvastikupoliitika on riigi sihiteadlik tegevus rahvaarvu, selle demograafilise koosseisu ja regionaalse paiknemise mõjutamisel. Selle alla kuulub alla **regionaalpoliitika**, mille eesmärk on tagada piirkondlik areng.

Rahvastikukriisi all mõistetakse rahvastiku demograafilist seisundit, mida iseloomustab sisemise taastepotentsiaali puudumine ja rahvastiku vananemine. Pikemas perspektiivis toob kriis kaasa (on juba toonud) tööjõupuuduse ning töötajate suurema maksukoormuse, mida saab leevendada ainult tööjõu massilise impordiga. Sotsiaalteadlaste hinnangul saavutatakse nii küll lühiajaline tööjõuprobleemi leevenemine, kuid hiljem sünnib sellest tõsisid pikaajalisi probleeme. Väikeste etnoste puhul kaasneb rahvaarvu vähenemine sellisel määral, et see ohustab ühe rahva etnose kultuuri jätkusuutlikkust. Eesti ja eestlaste kriitilist olukorda on vastava mõiste abil iseloomustatud 1990ndate algusest.

Rahvastikuseminaride idee on olemuselt innovaatiline - lisaks ministeeriumi töös vajalikule asjatundlikkusele omandab paar inimest selle asutuse rahvastikuseminari käigus pädevuse ka rahvastikuküsimustes. Seda saab ministeerium edaspidi kasutada. Seminar käib koos paar korda kuus. Lihtsalt mõne ministeeriumi põhimäärus ei saa olla takistuseks, sest EV põhiseadus on õigusjõult alati kaalukam. Õppematerjalid on meil vähemal määral hetkel olemas ja seminar toimub inimeste tööajast. Seminaris välja töötatud ettepanekud saadetakse edasi Peaministri rahvastikubüroole ja Riigikogule. Rahvastikuseminari liikmete ettevalmistamiseks saab kasutada Riigikantselei Tippjuhtide kompetentsi keskuse teenuseid.

Kultuur on kogu inimtegevuse otsene tulemus ja mälu. Kultuurist rääkides mõeldakse enamasti selle all ikka mingit kultuurivaldkonna osa. Kultuur on samas ka protsess, mille käigus luuakse uusi väärtusi, kuid varasemalt kogutud varamu võib ka taastamatult kaotsi minna. Eriti juhul, kui uue kultuuri väärtuste lisamisel ei osata/ei taheta vanu hoida. Kultuuri osa on ka rahvuse säilitamise teooria, metodoloogia ja metoodika. Euroopa tsivilisatsioon tugineb kristlikule kultuurile ja kristlikele väärtustele.

B. PRINTSIIBID:

Inimene on looduse osa, sellest tuleneb kohustus olla looduse hoidja, mitte isand. Hoida ja hoiatada on vaja inimesi kurjuse ning hääbumise eest. Oluline on see eriti väikerahva puhul.

EV Põhiseaduse preambula: Kõikumatus usus ja vankumatus tahtes kindlustada ja arendada riiki, ... mis peab tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise läbi aegade ...

Põhiseaduse kommenteeritud väljaande (2017) preambulat käsitleva peatüki viimane lause sätestab 1992.a. põhiseaduse preambula kohta: „Selgepiirilise formuleeringu sai Eesti Vabariigi **põhieesmärk**: tagada eesti rahvuse ja kultuuri säilimine läbi aegade“.

Kalev Katuse direktiiv – ühiskonna arengut tuleb käsitleda rahvastikukeskselt. Eesti edu mõõdetakse rahvastikuga. **Riigikogul ja Valitsusel ei ole mandaati** alustada ressursimahukate suurrajatistega enne, kui rahvastiku kahanemine on peatatud.

Rahvastikupoliitika on koordineeriva ülesandega ja ülimuslik teiste poliitikate suhtes; ta on pikaajaline ja erakonnaülene, teised poliitikad peaksid arvestama rahvastikupoliitiliste eesmärkidega.

Rahvastikukriis puudutab kogu elanikkonda ja selle vastu tuleb rakendada kogu riigi ja elanikkonna potentsiaali, iga inimene osaleb oma võimalustes.

C. MEETODID

Üksikmeetmetega kriisi vastu ei saa. Eri valdkondade rahvastikuseminarides tuleb selgitada välja need asjaolud (näiteks ülereguleeritud majandus), mis soodustavad või takistavad omarahvastiku taastet. Ettepanekute esitamiseks ja ärakuulamiseks/arvestamiseks tuleb luua tõhusamad kanalid.

Rahvastikupoliitilised meetmed (vt punkt E.) ja vastutus nende kasutamisel lepatakse kokku riigiasutuste vahel vastavalt nende profiilile. Mitmed meetmed on juba paigas, näit. laste ja perepoliitika on sotsiaalministeeriumi pädevuses.

Tänane seis on, et elanikkonna juurdekasvu eest ei vastuta põhimääruste järgi mitte ükski konkreetne asutus, kuigi rahvastiku suurendamist reklaamitakse avalikkusele iga ministeeriumi prioriteedina.

Eesti Vabariigi põhieesmärgi täitmisel (tagada eesti rahvuse ja kultuuri säilimine läbi aegade) on peamine rahvastikupoliitiline vastutus **peaministri funktsioonil**.

Teave rahvastikuküsimustes on avalik, infovahetus organisatsioonilises võrgus kollegiaalne.

D. ORGANISATSIOONILINE STRUKTUUR (on veel kujunemisjärgus)

Eesti rahvastiku toetusrühm Riigikogus (loodud 2015 Riigikogu liikme Rein Ratase eestvõtul ja Toompea Haridusseminari soovitusel).

Rahvastikukriisi komisjon Riigikogus (2017).

Peaministri nõunik (Peaministri rahvastikubüroo) ja juurdekutsutavad rahvastikueksperdid.

Rahvastikuseminarid valitsusasutustes ja ülikoolides .

E. RAHVASTIKUPOLIITILISED MEETMED (loetelu ei ole lõplik – neid tuleb käsitleda pigem näidetena; ei ole järjekorrastatud, sageli kattuvad)

1) Üldmeetmed, mida vähemalt mõningal määral juba rakendatakse

Rahvatervise ja vaimse heaolu meetmed;

Rahvastikukriisi põhjuste kindlakstegemine [1) või 2) ?];

Organisatsioonilise struktuuri paikapane ja arendus;

Rahvastikukesksuse tähtsustamine ühiskonnas;

Vaesuse vähendamine;

Laste- ja perepoliitilised meetmed;

Rände optimeerimine, kõrgtehnoloogia kasutamine töökäte puudujäägi korvamisel;

Toimiv regionaalpoliitika, regionaalsed maksuerisused [1) või 2) ?];

Meedia ümberhäälestus rahvastikupoliitika vajaduste arvestamiseks.

2) Spetsiifilised ja innovaatilised meetmed

Eesti rahvastikutaaste regionaalprogramm ERARE (valminud 2005.a.);

Esmassünnitajate keskmise vanuse langetamine;

Abortide edasine vähendamine;

Abielulisuse tähtsustamine;

LGBT tööjõu maksustamine;

Abinõud sündide edasilükkamise vastu;

Sotsiaalse õigluse nimel vanemahüvitise ülemmäära vähendamine 1-1,5 keskmise palgani;

Seadusaktide demograafilise mõju hindamisel demograafidelt arvamuste tellimine;

Valglinnastumise pidurdamine;

Poliitilise demograafia kujundamine;

Rahvas vajab, et poliitikud ja riigimehed näitaksid perekonnaelus isiklikku eeskujut;

Riikliku vastutuse defineerimine ja sanktsioonide määratlemine;

Inimõiguste ja –kohustuste tasakaalu saavutamine.

Koost. Jaak Uibu, 29.09.2017